

БЕЛАРУСКАЯ МОВА ЗАГУЧАЛА І Ў АДЭСЕ

Як вядома, за межамі Рэспублікі Беларусь (паводле дадзеных Нацыянальнага атласа Беларусі) стала пражывае амаль тры мільёны беларусаў. Па прыкладу ўраджэнцаў з іншых краін у апошнія гады на розных кантынентах сталі з'яўляцца нацыянальныя культурна-грамадскія аб'яднанні, спартыўныя клубы, нядзельныя школы і інш. Дзевяць гадоў таму назад узнікла такое аб'яднанне і ў Адэсе, дзе пражывае каля дваццаці тысяч выхадцаў з Беларусі. Узначаліў яго ўраджэнец Піншчыны, былы палкоўнік нацыянальнай бяспекі Фёдар Паўлавіч Кавалевіч. Дзякуючы яго ўменню працаваць з людзьмі, настойлівасці ў дасягненні пастаўленага, у 1999 годзе было не толькі афіцыйна зарэгістравана нацыянальна-культурнае аб'яднанне грамадзян "Беларусь", але ў хуткім часе па вуліцы Садовай, што мяжуе са славутой Дэрыбасаўскай, удалося атрымаць у арэнду некалькі пакойчыкаў. Пасля праведзенага сваімі сіламі і на ўласныя сродкі рамонт, атрымалася даволі ўтульная штаб-кватэра – з дзяржаўнай сімволікай Рэспублікі Беларусь, кнігамі і географічнымі картамі, абразамі беларускіх святых, рознымі сувенірнымі упрыгажэннямі. Паступова склаўся і касцяк найбольш актыўных членаў таварыства, куды ўвайшлі прафесійны мастак Вячаслаў Ігнаценка, акадэмік-генетык Адольф Стэльмах, кіраўнік 5-й студыі мясцовай тэлекампаніі, выпускніца журфака БДУ Марына Багрый-Шахматава, дырэктар цэнтралізаванай сеткі дзіцячых бібліятэк г. Адэсы Галіна Лазарава, загадчыца дзіцячага садка Стэфанія Шмыгіна і інш. У мясцовых газетах, на радыё і тэлебачанні з'явіліся першыя аб'явы-візітоўкі нацыянальна-культурнага аб'яднання "Беларусь", на гасцінны агеньчык на Садовай сталі прыходзіць новыя і новыя суайчыннікі, частымі гасцямі ў беларусаў сталі прадстаўнікі іншых таварыстваў – гагаўскага "Бірлік", рускага "Русіч", "Чэшскай родыны", саюза палякаў імя А. Міцкевіча, балгарскага клуба "Огнище" і інш.

Паступова таварыства "Беларусь" стала сапраўдным прадстаўніцтвам Рэспублікі Беларусь у Адэсе і Адэскай вобласці, куды з рознымі прапановамі, уласнымі просьбамі сталі звяртацца выхадцы з Брэсцка-Пінскага Палесся, ураджэнцы Наваградчыны і Віцебшчыны, старажытнага Турава і юнага Светлагорска. І ўжо зусім сваімі лічыліся тут Ядзвіга Паплаўская і Аляксандр Ціхановіч, славуція "Песняры" на чале з незабыўным Уладзімірам Мулявіным, удзельнікі фальклорна-этнаграфічнага ансамбля "Церніца", іншыя артысты з Беларусі, што гастралювалі ў дружалюбнай Адэсе. Цяпло і гасціннасць суродзічаў адчулі тут і прадстаўнікі машына- і трактарабудаўнічых прадпрыемстваў, што працавалі на міжнародных выставах-ярмарках. А як весела і з якой выдумкай праводзяцца на сядзібе таварыства дні нараджэння актывістаў, юбілей, проста беларускія пасядзелкі, калі настальгічна гучаць народныя песні і прыпеўкі, узгадваюцца радкі з любімых твораў Купалы і Коласа, Багдановіча і Гілевіча, Бураўкіна і Пісьмянкова. Душой кампаніі, завадатарам самых розных мерапрыемстваў заўсёды выступае Фёдар Кавалевіч, які безбязна можа пастукацца ў кабінет любога непрыступнага чыноўніка, умее пераканаць субяседніка, абудзіць у яго імкненне да культурніцкай дзейнасці. Менавіта яму

належыць ідэя правядзення круглага стала на тэму “Беларуская мова як састаўная частка славянскага пісьменства і культуры”, які і адбыўся напрыканцы мая.

Аўтар гэтых радкоў добрую гадзіну распавядаў пра гістарычны лёс беларускай мовы, станаўленне і фарміраванне лексічных і граматычных формаў яе, няпростыя варункі бытавання ў нашы дні. У гутарцы прынялі ўдзел і выступілі загадчык кафедры рускай мовы Адэскага універсітэта прафесар Дзмітрый Ішчанка, прафесар Адэскай акадэміі сувязі Алег Пунчанка, дацэнт Ларыса Бурчык, мастак Вячаслаў Ігнаценка, акадэмік Украінскай акадэміі навук Адольф Стэльмах і інш. Выступоўцы з асаблівай цеплынёй падкрэслівалі генетычную і гістарычную знітанасць трох усходнеславянскіх моў, адзначалі высокі функцыянальны статус іх у розных сферах грамадскага і эканамічнага жыцця, асобна спыніліся на аналізе моўнай сітуацыі ў Беларусі ў сувязі з дзяржаўным двухмоўем. Арганічна ўпісалася ў пасяджэнне круглага стала і прэзентацыя “Украінска-беларускага слоўніка”, ад імя складальнікаў якога выступіла ст. навуковы супрацоўнік Інстытута мовазнаўства імя А. Патабні НАН Украіны Лілія Андрыйка. Варта адзначыць, што гэтая праца ўключае 60 тысяч беларускіх слоў, якія семантыкай, словаўтварэннем, фанетыкай і родавай прыналежнасцю адрозніваюцца ад украінскіх адпаведнікаў. З улікам накладу ў 5 тысяч экзemplяраў і цудоўнага паліграфічнага выканання можна толькі пазаздросціць і павіншаваць ініцыятара выдання і аднаго са складальнікаў гэтай унікальнай працы акадэміра Рыгора Пятровіча Піўтарака – пчырага руспліўца на ніве беларусістыкі, члена камітэта Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў.

Круглы стол-вечарыну, якая ладзілася ў Палацы культуры імя Лесі Украінкі, завяршыла музычнае выступленне навучэнцаў беларускай нядзельнай школы, у якім прагучалі народныя песні ўсходніх славян. І яшчэ доўга не расходзіліся землякі, даваліся інтэрв’ю мясцовым тэле- і радыёстанцыям, успаміналіся дні маленства і юнацтва, узгадваліся далёкія і такія родныя назвы гарадоў і вёсак, навучальных устаноў... І гучала ў гэты вечар, атулены чарнаморскай цеплынёй і пахам акацый, беларуская мова, якая, па словах начальніка ўпраўлення па справах нацыянальнасцей і рэлігій Адэскай абласной адміністрацыі Яраславы Рэзнікавай, аб’яднала ўсіх, хто любіць і паважае свайго суседа, незалежна ад яго роднай мовы і канфесійнай прыналежнасці.

Мікалай Прыгодзіч, загадчык
кафедры гісторыі беларускай мовы БДУ,
доктар філалагічных навук, прафесар